

Natuurlijk
Kapitaal

AAN DE SLAG MET NATUURINCLUSIEVE CHEMIE



Introductie:

Natuurinclusieve chemie

Als grondstofleverancier voor bijna alle sectoren in de samenleving, heeft de chemiesector een belangrijke sleutel voor verduurzaming in handen. Een toekomstbestendig chemiebedrijf werkt samen met de natuur. Want als de natuur sterk staat, staan chemiebedrijven dat ook.

Afhankelijk van de natuur

De chemiesector is onlosmakelijk verbonden met de natuur. Als chemiebedrijf ben je afhankelijk van de natuur. Denk bijvoorbeeld aan de enorme hoeveelheden water van voldoende kwaliteit die nodig zijn voor productieprocessen. Als dat water, schone lucht en natuurlijke grondstoffen niet meer zomaar voorhanden zijn, levert dat risico's op.

Impact op de natuur

Tegelijkertijd hebben chemiebedrijven ook een enorme impact op de natuur. Denk aan de uitstoot van schadelijke stoffen. Na voedsel en energie is chemie de sector die het meest verantwoordelijk is voor biodiversiteitsverlies. Het verlies van biodiversiteit is een risico voor de economie. Mede daardoor heeft het ook de aandacht van de financiële sector. Investeerders lopen risico's als ze bedrijven financieren die een negatieve impact hebben op de natuur. Daarnaast verplicht nieuwe Europese wet- en regelgeving bedrijven om te rapporteren over hun impact op de natuur en om actie te ondernemen.

Wetgeving en investeerders

De rapportageverplichting vanuit de EU (CSRD) lijkt nu in de praktijk vooral gericht op energie en klimaat, maar heeft ook betrekking op andere natuurthema's, zoals water en biodiversiteit. Die thema's zullen naar verwachting steeds belangrijker worden. Tegelijkertijd zoeken investeerders groene projecten en komen er subsidies en fondsen beschikbaar voor activiteiten waarin rekening wordt gehouden met de natuur.

Aan de slag

Dit is een slim moment om aan de slag te gaan met natuurinclusieve chemie. Leer in dit stappenplan wat natuurinclusief is, zet de eerste basisstappen en laat je inspireren door verhalen over de zoektocht van zes bedrijven uit de CoP natuurinclusieve chemie.

De CoP natuurinclusieve chemie

MVO Nederland heeft twee jaar met zes bedrijven samengewerkt in een Community of Practice (CoP) om te verkennen wat de relatie van de chemiesector met natuur is, wat een bedrijf kan doen, wat vanuit wet- en regelgeving op je afkomt als bedrijf en welke subsidiemogelijkheden er zijn. De oogst van deze twee jaar is samengebracht in deze handreiking. Dit programma is onderdeel van het Maatschappelijk Programma Natuurlijk Kapitaal van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid. Samen met hen stimuleren we ondernemers om natuurlijk kapitaal te integreren in hun bedrijfsvoering.

“Het gaat veel verder dan ik had kunnen bedenken.”

Joost Broeders, Baril



Inhoudsopgave



Wat is natuurinclusieve chemie?	3
Stappenplan natuurinclusieve chemie	4
Voorbeeldverhalen	16
De feiten	17
Meer over subsidies	19
Meer over nieuwe wet- en regelgeving	20
Achtergrondinformatie	21



Wat is natuurinclusieve chemie?



Je bent waarschijnlijk al gewend om bezig te zijn met de impact die je hebt op het milieu. In ieder geval als het gaat om broeikasgassen. Je wilt zo min mogelijk negatieve impact op de natuur hebben. Dat is positief.

Maar, een echt natuurinclusief bedrijf kijkt anders. Die ziet de natuur als partner. Dan gaat het dus niet meer alleen over het reduceren van negatieve impact. Je stelt jezelf ook andere vragen:

- Op welke manier is mijn bedrijf afhankelijk van de natuur?
- Hoe werken we samen?
- Wat is onze positieve impact op de natuur?
- Welke oplossingen biedt de natuur eigenlijk voor de vraagstukken waar we voor staan?

De definitie volgens [Agenda natuurinclusief 2.0](#): Natuurinclusieve chemie betekent dat natuur een bewuste plek heeft in je planvorming, besluitvorming en activiteiten. Je bent je bewust van je relatie met de natuur.

Een natuurinclusieve aanpak:

- vermijdt schade aan de natuur.
- benut de mogelijkheden van natuur.
- bevordert de realisatie van meer natuur, ook buiten de natuurgebieden.
- maakt onze economie toekomstbestendig.”



Dit is dus geen nieuw of extra duurzaamheidsthema. Heb je al doelen op het gebied van circulaire economie, klimaat of MVO? Natuurinclusief zijn helpt je die doelen te realiseren. Het helpt je om naar deze thema's als een systeem te kijken, omdat natuur aan de basis van al deze thema's ligt.



Stappenplan natuurinclusieve chemie



Je wilt aan de slag met natuurinclusieve chemie. Dat kan met dit stappenplan dat bestaat uit zes stappen:

- 1. Breng je afhankelijkheid van en impact op de natuur in kaart.** Voer een dubbele materialiteitsanalyse uit. Dat kan van eenvoudig tot heel grondig.
- 2. Kies je focus: kies waar je als team of bedrijf mee aan de slag gaat.** Daarvoor gebruik je de uitkomsten van de materialiteitsanalyse, inzicht over welke invloed jouw bedrijf heeft en waar de grootste behoefte aan een oplossing is.
- 3. Maak een lijst met oplossingen:** inventariseer wat de mogelijke acties zijn om te groeien naar een natuurinclusief bedrijf. De acties kunnen technisch of meer procesmatig zijn, gericht op bewustwording en samenwerking.
- 4. Bereid besluitvorming voor:** zorg dat je bedrijf een keuze kan maken. Hiervoor stel je een verhaallijn op, maak je kwantitatieve analyses waar nodig en wacht je op momentum: het goede moment voor actie.
- 5. Besluit en borg in de organisatie:** het bestuur/het management is nu aan zet.
- 6. Rapporteer en evalueer:** monitor je voortgang en rapporteer daarover, bijvoorbeeld voor je eigen CSRD-verplichtingen of die van bedrijven in je keten. Evalueer vervolgens. Bereik je wat je wilt? Blijft je focus hetzelfde?

Betrek de juiste partners: De juiste contacten zorgen voor het succes van elke stap en de samenhang tussen de stappen. Weet wie je wanneer betrekt.



1. Breng in kaart wat je afhankelijkheid van en impact op de natuur is

Je begint met onderzoeken wat je relatie als bedrijf met de natuur is. Natuur is verweven met veel processen in je bedrijf. Veranderingen in de natuur brengen dus risico's en kansen met zich mee. Die breng je in kaart met de dubbele materialiteitsanalyse. Daarin stel je jezelf twee vragen:

1. Welke impact heeft mijn bedrijf op de natuur?
2. Hoe is mijn bedrijf afhankelijk van de natuur, en welke risico's en kansen brengt dat met zich mee?

Deze analyse wordt verplicht voor steeds meer bedrijven. De materialiteitsanalyse is namelijk een centraal instrument in de CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive). In deze nieuwe richtlijn staat dat vanaf 2024 steeds meer bedrijven verplicht worden te rapporteren over de impact van hun activiteiten op mens en milieu. De kans is groot dat jouw bedrijf, moederbedrijf of partners in je keten al werken aan een materialiteitsanalyse. Grote beursgenoteerde bedrijven moeten namelijk vanaf 2024 voldoen aan de CSRD, grote niet-beursgenoteerde bedrijven in 2025 en beursgenoteerde mkb-bedrijven in 2026. [Meer over nieuwe wet- en regelgeving op pagina 20](#)

Een kwalitatieve analyse is een belangrijke stap naar een natuurinclusiever bedrijf. Het is meestal niet nodig om direct een kwantitatieve analyse te maken, maar wel een kwalitatieve. Hieronder zie je een voorbeeld van een kwalitatieve materialiteitsanalyse (alleen het impactdeel) van een bedrijf dat visproducten maakt. Waar de eigenaars eerst alleen gericht waren op de impact verminderen van de vis in hun product, ontdekten ze dat ze minder impact ook via de andere ingrediënten in hun product konden realiseren. Deze analyse is gemaakt in drie workshops.











Direct zelf aan de slag voor een eerste vingeroefening kan goed met [deze werkbladen](#) van Natuurverdubelaars. Wil je aan de slag met een materialiteitsanalyse die voldoet aan de verplichtingen van de CSRD, gebruik dan het stappenplan van de NBA (Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants). Ter inspiratie kijk je naar analyses voor chemiesector als geheel, bijvoorbeeld die van [Business for Nature](#).















Een goede analyse maak je samen met anderen. Welke duurzaamheidsthema's belangrijk zijn voor je analyse bepaal je samen met stakeholders die je keten kennen. Samen breng je de stappen in de keten van je producten in kaart. Vervolgens kies je welke duurzaamheidsthema's belangrijk zijn voor jouw bedrijf met input van 1) stakeholders die de analyseresultaten gaan gebruiken; 2) stakeholders die een belang hebben, bijvoorbeeld omdat ze voordeel of last ondervinden van jullie activiteiten; 3) stille stakeholders, die zelf geen stem hebben, zoals een bedreigd ecosysteem.

“Ik ben Erv en ik sta hier namens de natuur. We zijn de afgelopen jaren ver van elkaar verwijderd geraakt. Door chemicaliën raken grond en lucht vervuild en neemt de biodiversiteit af. Laten we weer samenwerken. Daar worden we allebei sterker van.”







































Voorbeelden materialiteitsanalyse

MOST MATERIAL PRACTICES	ACTIONS
FISHING 	 <p>Qualitative research:</p> <ul style="list-style-type: none"> Environmental impact of different species Design a sourcing list Investigate coalition opportunities
GROWING VEGETABLES & HERBS 	 <p>Immediate action:</p> <ul style="list-style-type: none"> Engage the vegetable supplier on sustainable production methods <p>Qualitative research:</p> <ul style="list-style-type: none"> Investigate certifications <p>Qualitative research:</p> <ul style="list-style-type: none"> Calculate used volume & area farmed including costs of land restoration
PACKAGING 	 <p>Immediate action:</p> <ul style="list-style-type: none"> Inquire about packaging options with a packaging specialist <p>Qualitative research:</p> <ul style="list-style-type: none"> Investigate opportunities for non-virgin and degradable materials <p>Qualitative research:</p> <ul style="list-style-type: none"> Calculate impact differentials of recycling vs. degradable and plastic vs. cupboard
OUTBOUND LOGISTICS & SALES 	 <p>Immediate action:</p> <ul style="list-style-type: none"> Less business travel by car. Choose sustainable alternatives. <p>Qualitative research:</p> <ul style="list-style-type: none"> kilometer registration commuting and CO2 measurements
PRODUCT DEVELOPMENT 	 <p>Qualitative research:</p> <ul style="list-style-type: none"> Investigate opportunities for saline-tolerant vegetables. Design a checklist with environmental indicators for introducing new products.

		Growing vegetables & herbs 	Fishing 	Processing 	Inbound logistics 	Operations & storage 	Packaging 	Outbound logistics & sales 
CLIMATE		●	●	●	●	●	●	●
WATER USE		●		●		●	●	
AIR QUALITY		●	●	●	●	●	●	●
LAND USE CHANGE		●					●	
SOIL QUALITY		●	●				●	
WATER QUALITY		●	●			●	●	
BIODIVERSITY		●	●				●	

Figuur: voorbeeld van een materialiteitsanalyse van een visbedrijf op basis van drie workshops. (bron: [natuurverdubbelers](https://natuurverdubbelers.nl/))

Voorbeelden materialiteitsanalyse

	TIER 0: STORES, WAREHOUSES, OFFICES	TIER 1: ASSEMBLY	TIER 2: MANUFACTURING	TIER 3: RAW MATERIAL PROCESSING	TIER 4: RAW MATERIAL PRODUCTION	TOTAL IN MILLIONS:
AIR EMISSIONS 						7% €36.4
GHGs 						34% €174
LAND USE 						32% €162.6
WASTE 						6% €31.7
WATER CONSUMPTION 						7% €38.5
WATER POLLUTION 						14% €71.1
TOTAL IN MILLIONS:	11% €58.7	6% €29.4	9% €48.3	10% €51.8	63% €326.1	100% €514.3

Figuur: Materialiteitsanalyse Kering, deels kwantitatief, die laat zien dat 93% van de impact op natuur in de productieketen zit ([bron](#)).

Meer info



Encore

Tool die inzicht geeft in wat voor jouw sector kansen, risico's, en afhankelijkheden van de natuur zijn.

Atlas natuurlijk kapitaal

Kaarten van natuurlijk kapitaal in Nederland. Verken het natuurlijk kapitaal in jouw directe omgeving. Handig om rekening mee te houden bij de strategie voor je bedrijventerrein.

Materiality finder

Tool die op sectorniveau inzicht geeft in welke milieuthema's materieel zijn en een korte omschrijving per thema. Kan input zijn bij het kiezen van welke thema's je meeneemt bij je eigen materialiteitsanalyse.

Industry materiality map

Tool die inzicht geeft in hoe gevoelig sectoren zijn voor milieuthema's. De chemiesector is onderverdeeld in 4 sectoren. De gevoeligheid wordt aangegeven met een kwantitatieve score.

2. Kies je focus

Gebruik het inzicht in de afhankelijkheden en impact van jouw bedrijf om te kiezen hoe je natuurinclusiever wilt worden. Zet je in op natuurinclusieve maatregelen in je keten, bijvoorbeeld in combinatie met leveringszekerheid? Of op je bedrijventerrein in combinatie met klimaatadaptatie? Of misschien op je productieproces in combinatie met circulariteit en energie efficiëntie? Voor deze laatste keuze zijn twee andere vraagstukken nuttig om te verkennen:

- Welke problemen of ontwikkelingen houden je bedrijf bezig?
- Wat is jullie invloed op jullie impact en afhankelijkheden?

Verken wat je bedrijf bezighoudt. Wat staat er op de agenda van de directievergaderingen? Er is een grote kans dat je een link kan leggen met natuurinclusieve maatregelen. Denk aan de kosten van energie, klimaatadaptatie en hittestress, risico's voor overstromingen en droogte, het aantrekken van nieuw potentieel, leveringszekerheid van essentiële ingrediënten, de relatie met de omgeving, uitval van zieke medewerkers of een nieuw gebouw. Natuurinclusief worden gaat het makkelijkst op dossiers waar al beweging is. Wordt er bijvoorbeeld binnenkort geïnvesteerd in nieuwbouw of renovatie? Dan is dat het moment om natuurinclusieve maatregelen door te voeren.

“Ik merk wel dat ik het interessant vind om vanuit het perspectief van klimaatadaptatie naar biodiversiteit op het bedrijventerrein te kijken. Denk aan wadi's of waterdoorlatende tegels. Die zorgen voor groen én een betere waterafvoer bij stortregens. Dat geeft een andere insteek en maakt het ook gemakkelijker om ermee aan de slag te gaan.”

Rob Verhagen, OPACKGROUP

Verken wat je invloed is op het aanpakken van jouw impact en afhankelijkheden. Meer of minder invloed betekent niet direct meer of minder actie, maar geeft wel richting aan het type actie.

De vuistregels zijn:

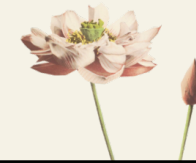
- hoe groter en directer je invloed, hoe meer de nadruk ligt op maatregelen nemen en investeren;
- hoe kleiner en indirecter je invloed, hoe meer de nadruk ligt op samenwerkingsverbanden zoeken om gezamenlijk te zorgen dat er iets verandert.

Voor het bepalen van je invloed, direct of indirect, geeft een stroomschema in de handreiking [‘aan de slag met due dilligence’](#) op p. 12 een eerste houvast.

De tabel op de volgende pagina is een andere grove indeling die je helpt om je type invloed op het veranderen van impact en afhankelijkheden te bepalen.



Type invloed per type maatregel



Type maatregel	Direct/indirect	Andere partijen	Bijvoorbeeld
Aanpassingen op eigen terrein	Direct	Geen	Ingreep op eigen bedrijfskavel.
Anders inkopen	Direct	Inkoopafdeling/ leveranciers	Duurzamer ingrediënt gebruiken.
Productinnovatie	Direct	Design-afdeling/start ups	Ruimte voor experimenteren met safe and sustainable design van nieuwe producten of ingrediënten.
Innoveren in de keten	(in)direct	Leveranciers of afnemers waar je relatie/ samenwerking mee uitbouwt	Je leveranciers of afnemers in de keten helpen te verduurzamen.
Natuurlijke omgeving	(in)direct	Andere bedrijven op bedrijventerrein, lokale overheid	Groenstroken; natuur/ biodiversiteitsprojecten in de regio.
Bijdrage aan nieuw beleid of signaal richting de markt	Indirect	Branche, politiek, beleid	De markt en je keten bewegen om te veranderen door samen met anderen bij te dragen aan nieuw beleid en nieuwe regelgeving. Of ga een samenwerking aan in de branche om de vraag naar duurzame ingrediënten te vergroten.
Bewustwording	Indirect	Interne en externe stakeholders	Communiceren over je visie, maatregelen, successen en uitdagingen rond natuurinclusieve chemie.



3. Maak een lijst met oplossingen

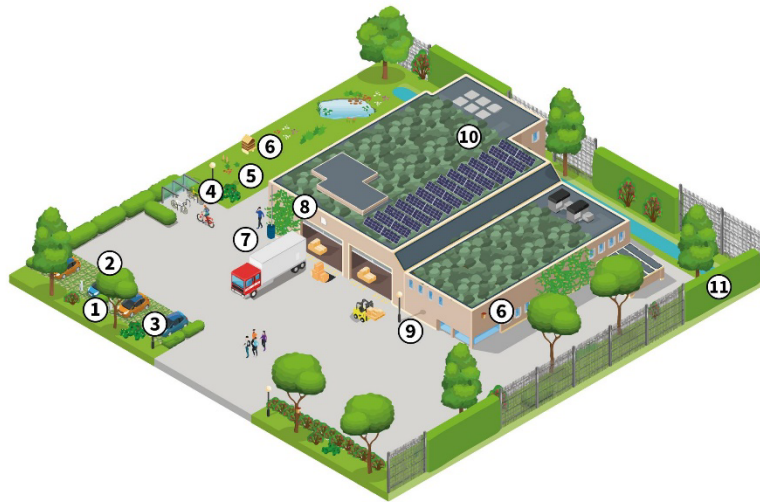
Heb je je focus gekozen, maak dan een inventarisatie van mogelijke maatregelen en oplossingen. Doe dit samen met interne en externe stakeholders en experts. Scoor deze maatregelen vervolgens op thema's die voor jou belangrijk zijn. Zoals in de figuur van NLGreenlabel op de volgende pagina.






In de onderstaande tabel staan per type maatregel linkjes naar mogelijk inspirerende suggesties voor oplossingen:

Type maatregel	Specificatie	Link naar inspiratie
Draaien aan eigen knoppen	Terreinscan en maatregelen op eigen bedrijfskavel	NLgreenlabel
Draaien aan eigen knoppen	Maatregelen op eigen bedrijfskavel	Top 5 tips MVO Nederland
Anders inkopen	Natuurvriendelijke alternatieven	ChemSec Marketplace
Productinnovatie	Safe and sustainable by design	IRISS
Innoveren in de keten	Draag bij aan maatregelen in je keten	Voorbeeld ketenaanpak medicijnresten
Natuurinclusieve omgeving	Maatregelen op bedrijventerrein in context van de hele regio	Voorbeeldverhalen Carbogen Amcis op pagina 22 , en Voorbeeldverhalen Dow op pagina 23
Bijdrage aan nieuw beleid of signaal richting de markt	Samen met andere bedrijven of organisaties natuurinclusief beleid stimuleren bij de overheid of leveranciers	Business for nature
Bewustwording	Maak natuurinclusief onderdeel van je bedrijfsvoering en interne en externe communicatie	Groene arbeidsovereenkomst
Deel worden van een netwerk	MVO Nederland, Agenda Natuurinclusief, Business for Nature, etc.	Business for nature , Agenda natuurinclusief , MVO Nederland

Voorbeeld overzicht oplossingen

Verduurzamingsmaatregelen voor bedrijfskavels



	 Wateropvang	 Waterafvoer	 Verkoeling	 Beleefgroen	 Biodiversiteit	€
① Inheemse Struiken	★★★★	★★	★★★★	★★★★	★★★★	€5/m2
② Groene parkeervakken	★★★★	★★	★★		★★	€35/m2
③ Vaste planten	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	€35/m2
④ Fietsen parkeerplaats				★		€350/ps (10 fietsen)
⑤ Kruidenrijk grasland	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	€1/m2
⑥ Fauna voorziening				★	★★★★	*
⑦ Regenwater opslag	★★★★		★			€1000/per stuk
⑧ Groene Gevels	★	★	★★★★	★★★★	★	€85/m2
⑨ Dimbare verlichting					★★★★	€120/per stuk
⑩ Extensief Groen dak	★★★★	★★★★	★★★★	★	★★★★	€50/m2
⑪ Groene erfafscheiding	★★	★★	★★	★★★★	★★★★	€12/m2

*Kosten maatregelen: Vogelkast €25,- Vleermuisenkast €59,- Insecten hotel €68,- Marterkast €257,-



Figuur, mogelijke maatregelen op bedrijfskavels; bron: [NL Greenlabel](https://www.nlgreenlabel.nl/)

4. Bereid besluitvorming voor

Voor het kiezen voor natuurinclusieve maatregelen is vaak momentum nodig. Bijvoorbeeld als er besloten wordt over herinrichting, nieuwbouw of maatregelen om meer energie-efficiënt te worden. Of als er een voorstel vanuit een andere partij, een ketenpartner of lokale overheid komt om samen te werken. Direct kunnen handelen als dit momentum zich voordoet, vraagt drie belangrijke voorbereidingen:

1) intern en extern verbinding leggen

Natuurinclusieve maatregelen vragen draagkracht van de organisatie. Belangrijk hierbij is: luisteren. Niemand is tegen de natuur. Ga het gesprek aan. Wat zijn de ideeën van collega's over natuurinclusief? Waar is het MT of de directie mee bezig en hoe raakt dat aan natuurinclusief zijn? Leg ook verbinding met externen die je kunnen inspireren. Spar eens met bedrijven op je bedrijventerrein. Vraag een ecooloog eens om advies. Woon een CoP of conferentie over Safe and Sustainable by Design bij.

“Als je eenmaal aan de slag gaat vind je automatisch meer medewerkers die duurzaamheid belangrijk vinden. Dat zorgt voor versterking.” Cees van Houwelingen, DoW

2) het verhaal leren vertellen

De gesprekken met collega's, externen en experts helpen je om het verhaal te leren vertellen. Het verhaal vertellen is minstens zo belangrijk als kwantificeren wat de baten en kosten zijn van natuurinclusieve maatregelen. De reden hiervoor is dat niet alle baten en kosten te kwantificeren zijn én dat kwantitatieve analyses niet altijd overtuigen. Eerst is het verhaal nodig. Een waaier aan interessante aspecten aan natuurinclusieve maatregelen vind je hier: [De feiten op pagina 17](#)

3) de businesscase

Tot slot zijn er voor besluitvorming natuurlijk getallen nodig: wat is de investering? En, voor zover te kwantificeren, wat levert het op?

Er zijn verschillende tools voor het kwantificeren van maatregelen. Bij het kiezen van de tool is het belangrijk om aan te sluiten bij wat je belangrijk vindt als bedrijf. Bijvoorbeeld, gaat het om de impact op de eigen productielocatie of in de hele keten? In de onderstaande tabel staan een aantal webtools die je helpen bij het kwantificeren van maatregelen:

“Het jong talent dat we aantrekken is veel meer bezig met groen dan de gevestigde orde.”

Marcel Peterse, Carbogen Amcis

Wat	Specificatie
Sustainability, Help, Information, Frameworks/findings and tools Platform (SHIFT Platform)	Platform van onder andere de VVB-SCD. Vind en vergelijk met behulp van filters en tools die passen bij jouw context.
Captials Coalition online cursus	Een gratis online cursus over het beoordelen van natuurlijk kapitaal.
Sustainabilitymethod.com	Webtool en workshop protocol van RIVM voor het samen met stakeholders vinden van de juiste tool voor jouw context.
Aan de slag met natuurlijk kapitaal	Stappenplan van MVO Nederland voor het meten en waarderen van je natuurlijk kapitaal.

5. Besluit en borg in de organisatie

Besluiten voor natuurinclusieve maatregelen staan niet op zichzelf, maar zijn onderdeel van grotere veranderingen. Bedrijven worden steeds vaker gevraagd actief bij te dragen aan oplossingen voor complexe maatschappelijke vraagstukken. Bestuurders willen persoonlijk best meewerken, maar hoe vertaal je die wil naar concrete besluiten in de bestuurskamer? In het programma 'Ongemak in de Boardroom' van MVO Nederland wordt dit thema met een grote groep bestuurders uitgediept. Een eerste resultaat zijn zeven praxis voor goed bestuur in een nieuwe economie. Achtergrond, voorbeelden en de mogelijkheid om mee te doen met het vervolg van dit programma vind je [hier](#).

1. Zoek het ongemak op en gebruik het als vertrekpunt voor versnelling van de transitie
2. Luister en stel andere vragen
3. Doorbreek belemmerende routines
4. Voorkom morele domheid en handel met ethische reflectie
5. Verdiep je authenticiteit, laat je zien
6. Commissaris en bestuurder; durf je te laten raken!
7. Werk samen aan nieuwe verbindingen

Figuur: de zeven praxis voor goed bestuur in een nieuwe economie.



Voor het borgen van besluiten in jouw organisatie kun je drie acties nemen:

1. Doe een nulmeting: om te kunnen zien wat een maatregel daadwerkelijk oplevert aan baten en kosten. Als het niet werkt kan je bijsturen. Als het wel werkt kan je dat aantonen. Dit is belangrijk voor de rapportage waar steeds meer om wordt gevraagd bijvoorbeeld in het kader van de CSRD. [Meer over nieuwe wet- en regelgeving op pagina 20](#)

2. Creëer een functie: natuurinclusief is een gedachtegoed voor het hele bedrijf, maar concrete maatregelen vragen om expertise. Ga je aan de slag met natuur op het bedrijventerrein? Geef dan ruimte aan een medewerker die het interessant vindt om ecologische expertise op te bouwen. Wil je aan de slag met safe and sustainable by design? Creëer ruimte voor een medewerker om zich hierin te scholen en de ontwikkelingen bij te houden of neem iemand aan met die expertise. Deze mensen zijn de link tussen ambitie en praktijk.

3. Communiceer: maak intern en extern bekend wat de plannen en de resultaten zijn. De angst voor greenwashen zorgt soms voor voorzichtige communicatie. Maar communicatie over waarom je bepaalde maatregelen neemt, helpt bij bewustwording. Het kan een manier zijn om in contact te komen met interessante partners voor een volgend project.

6. Rapporteer en evalueer

Rapporteer over je impact en je afhankelijkheden, de maatregelen die je neemt en de resultaten daarvan. Dit is interessant voor je investeerders, je netwerk, je afnemers en is voor steeds meer bedrijven ook verplicht in het kader van de Europese Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Gebruik de resultaten van de stappen in dit stappenplan om de rapportage die je mogelijk al hebt voor bijvoorbeeld energie en klimaat, uit te bouwen met andere natuurinclusieve thema's die belangrijk zijn voor jouw bedrijf.

Kijk [hier](#) als je meer wilt weten over de CSRD en de verplichtingen voor jouw bedrijf.

Rapporteren en evalueren zijn niet de laatste stappen, maar een brug naar het vervolg. Evalueer welke doelen je hebt bereikt binnen jouw focusgebied. Heb je stappen gemaakt in lijn met die focus of ben je afgeweken? Wat leer je daarvan? Zijn er meer maatregelen nodig? Of is bijvoorbeeld het productieproces zo veranderd dat je je focus nu kan verschuiven naar een ander terrein?

Natuurinclusieve maatregelen hebben vaak interessante neveneffecten. Denk aan bijvoorbeeld een betere relatie met lokale bestuurders, positieve reacties van vertegenwoordigers van het moederbedrijf die langskwamen op de locatie, grotere betrokkenheid van medewerkers bij het bedrijf. Kijk bij je evaluatie dus breder dan naar je primaire doelen en naar wat je meet.

[Voorbeeldverhalen](#) [Dow op pagina 23](#)



Voor alle stappen: betrek de juiste partners



Het betrekken van de juiste stakeholders bepaalt of een project wel of niet slaagt. [Kijk bijvoorbeeld naar deze top 5 tips voor vergroenen van bedrijventerreinen](#) van Rob de Wit, ervaren gebiedsontwikkelaar en strategisch adviseur van Provincie Zuid-Holland. Twee van de vijf tips gaan over het betrekken van stakeholders (tip 1 en tip 5).

Wie je betreft is afhankelijk van waar je staat: begin je net met een brede verkenning of heb je al concrete maatregelen in gedachten? Wie je betreft is ook afhankelijk van je focus: is dat het bedrijventerrein, het productieproces of het design van nieuwe producten?

‘Met wie’ is een vraag die je bij het begin van elke nieuwe stap stelt. Wie heeft een belang bij en invloed op deze stap?

Stakeholderanalyse

Wil je een stakeholderanalyse uitvoeren, gebruik dan de stakeholdermatrix. Afhankelijk van het belang en de invloed van stakeholders hebben ze een andere rol in je project: [Creatieve en lerende tools voor onderzoek met stakeholders \(pbl.nl\)](#).

Interne stakeholders

Interne stakeholders zijn personen in je bedrijf die belangrijk zijn om vervolgstappen te nemen. We Value Nature heeft [action cards](#) ontwikkeld met daarop verschillende rollen binnen een bedrijf. Per rol krijg je inzicht in de verantwoordelijkheden, mogelijkheden, uitdagingen en wat een goede manier is om deze stakeholder te betrekken. Hoewel ontwikkeld voor de voedsel- en drankensector, zijn de action cards vaak ook bruikbaar in de chemiesector.



Experts

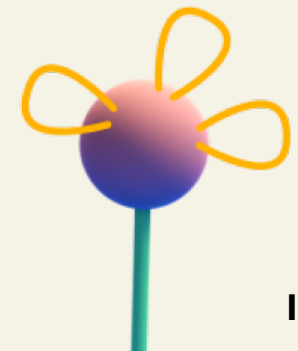
Laat je informeren door experts. Wil je een natuurinclusief gebouw neerzetten, neem dan een architect in de arm die hier ervaring mee heeft. Voor een natuurinclusief bedrijventerrein vraag je een ecoloog, zoals van de Vlinderstichting. Soms is expertise niet ver weg. Denk aan medewerkers die actief zijn bij natuurverenigingen. Zie de voorbeelden van [ROVA](#) en van [Dow](#) in deze handreiking.

Tools voor samenwerking met verschillende stakeholders

Samenwerking met verschillende stakeholders kan uitdagend zijn. Er zijn verschillende manieren om stakeholders te betrekken en met deze uitdagingen om te gaan. De [MSP-guide](#) is een praktische handleiding voor het opzetten en leiden van samenwerkingsprocessen. Naast de algemene handleiding stelden de auteurs een gids samen met ruim 60 tools om samenwerkingen te faciliteren en begeleiden.

Communities

Als je aan de slag gaat met natuurinclusief, overweeg dan om lid te worden van een groep bedrijven die vergelijkbare actie onderneemt. Bijvoorbeeld een CoP van MVO Nederland, Agenda Natuurinclusief 2.0, Business for Nature of (begin) een lokale CoP, bijvoorbeeld vanuit de vereniging van je bedrijventerrein.



Voorbeeldverhalen

Omdat het kan

De feiten

Omdat je wilt

Je wilt natuurinclusief zijn omdat:

Groen vermindert hittestress en wateroverlast, en borgt zo productie bij extremer weer.

Ga naar Voorbeeldverhalen *Carbogen Amcis*

Ook jouw bedrijf is afhankelijk van de natuur. Denk alleen al aan hoe sterk de chemiesector leunt op de beschikbaarheid van water.

Een groen bedrijventerrein vergroot de kans op positieve interactie met de omgeving. Denk aan lokale bestuurders, omwonenden en natuurverenigingen. Ga naar Voorbeeldverhalen *Dow*

Een groene omgeving verhoogt de productiviteit en het concentratievermogen.

Natuurinclusief beleid en een groen bedrijventerrein maken je een aantrekkelijke werkgever. Veel werkenden zijn bereid 20% van hun salaris in te leveren voor duurzaam werk.

We kunnen 37% van de klimaatdoelen halen door investeringen in de natuur.

Als natuurinclusief bedrijf ben je aantrekkelijker voor investeerders: minder schade aan de natuur betekent minder risico.

20% van de landen riskeert het instorten van ecosystemen en daarmee het verlies van natuurlijke grondstoffen.

Je kunt gebruikmaken van subsidies, zowel nationaal als internationaal. Ga naar Meer over subsidies



De feiten

Omdat je moet

Er komt steeds meer wet- en regelgeving die bewust omgaan met de natuur verplicht. Nu aan de slag gaan is voorbereiden op wat straks moet.

Alleen al in de EU is wet- en regelgeving in ontwikkeling voor design (SPI), voor ketenverantwoordelijkheid (CSDDD), voor chemische stoffen in een CE (CSS), voor duurzaam investeren (SFDR) en voor rapportage over impact en afhankelijkheden van de natuur (CSRD).

[Meer over nieuwe wet- en regelgeving](#)

Steeds meer investeerders zijn bezig met impact op de natuur. Ze financieren immers ook activiteiten die afhankelijk zijn van de natuur. Bijvoorbeeld dierlijke bestuiving of bodemvruchtbaarheid. Ook wil geen bank of investeerder geassocieerd worden met een milieucontroverse.



Omdat je nodig bent voor verandering

Andere sectoren kunnen niet natuurinclusief worden zonder de chemiesector.

De chemiesector is te linken aan 95% van alle materialen en producten die de consument koopt en is daardoor een spin in het web voor verandering.

De chemiesector heeft na de voedsel- en energiesector de grootste impact op biodiversiteitsverlies in Nederland.

De chemiesector is de grootste industriële consument van olie en gas.

De chemiesector is de op twee na grootste subsector als het gaat om directe uitstoot van CO₂.


Elke euro geïnvesteerd in natuurherstel levert gemiddeld 8 tot 10 euro aan economische en maatschappelijke waarde op.



Meer over subsidies

Zowel de overheid als investeerders vinden duurzaamheid steeds belangrijker. Dat uit zich in subsidiemogelijkheden en belastingvoordelen.

Overzicht van subsidies vind je op de [Subsidie- en financieringswijzer](#) (rvo.nl). Daar kan je filteren op chemie en verschillende duurzaamheidsthema's. Hieronder staan een aantal voorbeelden:



Onze Subsidie- en financieringswijzer helpt u financiële ondersteuning voor uw plannen te vinden. Geef aan wie u bent en wat u zoekt, en u krijgt een overzicht met regelingen op maat.

View this page in English Subsidy and Funding Guide

Lees meer over onze Subsidie- en financieringswijzer

Deel

Ik ben/werk bij: Verfijn...

Ik zoek geld voor: Verfijn...

In de sector: Verfijn...

In het land: Verfijn...

Reset filters Toon: Kies één of meerdere statussen... Sorteer op: Relevantie

Fiscaal voordeel. De MIA en de VAMIL. Daarmee kan je fiscaal aantrekkelijk investeren in milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen en technieken. Met de MIA kan dit oplopen tot 45% van je investeringsbedrag. Met de Vamil kan je 75% van de investeringskosten afschrijven.

Energie en klimaat. Wil je aan de slag met innovaties die helpen om klimaatdoelen te halen? Dan is het de moeite waard om subsidies van Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie (MOOI) te verkennen. Bijvoorbeeld als

je wilt investeren in een toekomstbestendig energiesysteem voor je bedrijventerrein is er MOOI -gebouwde omgeving.

EU-subsidies. Europees zijn er ook interessante subsidies, zoals Interreg, een subsidie waarmee de EU een groene, slimme en rechtvaardige transitie wil stimuleren. Je kan tot 60% van je innovatie gefinancierd krijgen.

Dat geldt ook voor de LIFE+ subsidie die is gericht op het realiseren van het Europese milieu-, energie- en klimaatbeleid. Als je op één van de volgende onderwerpen iets nieuws ontwikkelt of in de praktijk brengt kan je een subsidie aanvragen:

- Natuur en biodiversiteit
- Circulaire economie en kwaliteit van leven
- Klimaatmitigatie- en adaptatie
- Hernieuwbare energietransitie

Meer over nieuwe wet- en regelgeving

Er is nieuwe regelgeving in ontwikkeling met als doel bedrijven meer te betrekken bij het oplossen van grote maatschappelijke vraagstukken. We noemen hier vier ontwikkelingen die samen laten zien hoe breed de inzet is: van rapportage, naar financiering en design van producten.

De CSRD

De Europese Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) gaat over transparantie. Het verplicht bedrijven te rapporteren over afhankelijkheid van, en impact op de natuur. Het uitvoeren van een dubbele materialiteitsanalyse is onderdeel van de verplichtingen. Wanneer bedrijven moeten beginnen met rapporteren, verschilt per bedrijf. Uiteindelijk hebben de meeste bedrijven hiermee te maken. Direct, of als ze informatie aan moeten leveren aan andere bedrijven in de keten. Kijk [hier](#) als je meer wilt weten over de CSRD en de verplichtingen voor jouw bedrijf.

De SPI

De Sustainable Product Initiative (SPI), is de opvolger van de Ecodesign Directive. Binnen dit raamwerk worden voor verschillende productgroepen eisen gesteld aan duurzaamheid. Chemische stoffen is een van de prioritaire productgroepen. Het raamwerk maakt het ook mogelijk om eisen te stellen aan informatie over de samenstelling van producten in zogenaamde digital product passports. De SPI is een manier om het design van producten duurzamer te maken.

De SFDR

De Sustainable Finance Disclosures Regulation (SFDR) regelt de rapportage over hoe investeerders omgaan met de risico's van duurzaamheidsthema's, zoals klimaatverandering en biodiversiteitsverlies, op het financieel rendement én de risico's van beleggingen op duurzaamheidsthema's. De EU taxonomy for sustainable activities bepaalt de gemeenschappelijke taal voor de financiële sector. Die bevat ook terminologie over veiligheid van chemische stoffen. In 2023 is ook ingestemd met het toevoegen van terminologie over de invloed op biodiversiteit en ecosystemen.

De SSBDF

In de EU wordt gewerkt aan een raamwerk voor veilig en duurzaam ontwerp van chemicaliën en materialen: het Safe and Sustainable by Design Framework (SSBDF). Het gaat niet alleen over hoe je die veiligheid en duurzaamheid beoordeelt. Maar vooral ook om wat er nodig is om als bedrijf veilige en duurzame producten te ontwikkelen.

Over de Community of Practice natuurinclusieve chemie

MVO Nederland werkte twee jaar lang met zes bedrijven samen in een Community of Practice (CoP) om te verkennen wat de relatie van de chemie-sector met de natuur is, wat een bedrijf kan doen, wat vanuit wet- en regelgeving op je afkomt als bedrijf en welke subsidiemogelijkheden er zijn. De oogst van deze twee jaar samen optrekken is samengebracht in deze handreiking. Het traject was onderdeel van het programma Natuurlijk Kapitaal.

Over het programma Natuurlijk Kapitaal

MVO Nederland werkt aan het programma Natuurlijk Kapitaal in samenwerking met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid. De focus van het programma ligt op de sectoren agrifood, bouw en chemie – niet voor niets ook drie sectoren met een bedrijvennetwerk bij MVO Nederland. We bieden ondernemers inspiratie, opinie en tools om aan de slag te gaan. Ook zetten we met partners uit ons bedrijvennetwerk innovatieprojecten op. Met de lessen uit deze projecten ondersteunen we de rest van het netwerk. Het einddoel: natuurlijk kapitaal verankeren in de strategie van zo veel mogelijk bedrijven en zo een positieve bijdrage leveren aan biodiversiteit, bodem, water, lucht en mineralen. De oogst van het programma tot nu toe vind je op www.natuurlijkkapitaal.nl. Wil je meer weten over het programma of deelname verkennen? Neem dan contact met ons op via: contact@mvonederland.nl.

Over MVO Nederland

MVO Nederland stuurt de transitie naar een duurzame economie met het grootste duurzame bedrijvennetwerk van Nederland. Die transitie vraagt om verandering van het huidige systeem. MVO Nederland werkt dagelijks met een netwerk van 2.000 bedrijven aan de nieuwe economie. Het doel is om de Nederlandse economie honderd procent duurzaam te maken. Dat betekent dat die is gestoeld op meer dan alleen financiële waarden en draait binnen de grenzen van de planeet en maatschappij. Meer informatie: www.mvonederland.nl.

Farmaceutische en bio-farmaceutische producten, in Nederland met focus op cholesterol en vitamine D-producten.

Jeroen de Jong, Risk and Compliance Manager

Hoe is Carbogen Amcis afhankelijk van de natuur en welke impact heeft het bedrijf op de natuur?

Om dit uit te zoeken heeft Jeroen met collega's gewerkt aan een dubbele materialiteitsanalyse. De analyse laat onder andere zien welke impact en afhankelijkheden van de natuur het bedrijf heeft. En natuurlijk ook wat de bijbehorende financiële risico's zijn.

Jeroen: "Energie is een belangrijk thema voor deze analyse, maar het is essentieel om ook andere thema's mee te nemen. Water bijvoorbeeld. We gebruiken nu schoon grondwater als koelwater. Tegen een achtergrond van periodes met schaarste aan drinkwater willen we dat aanpakken. Ook zien we de risico's van wateroverlast. We lieten een omgevingsscan uitvoeren. Die gaf goed inzicht in waar op ons terrein de risico's op natte voeten het grootst zijn."

Jeroen verwacht dat de grootste impact op de natuur in de keten zit. "We gebruiken bijvoorbeeld wolvet. De impact van de wolproductie zit met name bij de schapenboer, in bijvoorbeeld Australië. De inkoop ervan gaat echter via zoveel schijven dat we daar weinig directe invloed op hebben. Indirect soms wel. Dichterbij is er meer mogelijk omdat we directer betrokken zijn. Denk aan het watergebruik op onze productielocatie in Veenendaal en de inrichting van ons bedrijventerrein."

Met welke partners werk je samen?

"Om iets te realiseren in de keten zijn de leveranciers belangrijk. Een voorbeeld is het wolvet, belangrijk voor het produceren van cholesterol. De impact van deze grondstof op de natuur ligt ver weg. Als bedrijf hebben we niet direct contact met de schapenboeren. Daar zitten leveranciers tussen. Indirect kan je soms toch wat betekenen. Zo vertelde een van onze wolvetleveranciers

over de hoeveelheid pesticiden in het vet, en de kosten om dit te verwijderen. Na kort onderzoek bleek dat schapenboeren vier keer per jaar de schapen een pesticidenbad gaven, terwijl één keer voldoende is. We hebben een folder gemaakt om de boeren te informeren. Sindsdien zag de leverancier de concentraties pesticiden in het wolvet met meer dan de helft dalen. Op meerdere manieren goed nieuws voor de natuur!"

Aan welke natuurinclusieve oplossingen werkt Carbogen Amcis?

"We hebben veel water nodig voor koeling. Voor dat water hebben we een eigen grondwaterput. Grondwater wordt een steeds schaarser goed dat je idealiter voor drinkwater reserveert. We verkennen een manier om ons koelwater circulair te gebruiken. Na koeling wordt ons koelwater gebruikt voor stadswarmte door met een warmtepomp de warmte te onttrekken. Als de warmte onttrokken is kunnen wij het weer gebruiken als koelwater. Er ligt nu een technische proof of concept klaar. We zijn erover in gesprek met de lokale overheid. De natuur helpt ons ook bij klimaatadaptatie. De omgevingsscan gaf goede handvatten voor wat we op ons terrein kunnen doen om natte voeten te voorkomen en biodiversiteit te vergroten. Dit is opgenomen in ons nieuwe site-masterplan. De groene bufferzone rond het bedrijf biedt ook mogelijkheden voor biodiversiteit. Dit is ook het aanzicht voor de omliggende bewoning, een extra reden om meer te doen met groen."

Wat is belangrijk voor de besluitvorming over natuurinclusieve oplossingen?

"Voor aanpassingen op het bedrijventerrein is vooral momentum belangrijk. Hoeveel het ook oplevert, het gaat altijd gepaard met een investering. Het is makkelijker als er al een investering gepland staat. We hebben plannen voor het bouwen van een nieuw laboratorium en dat is dus het moment om natuurinclusieve oplossingen in te brengen, zoals een groene gevel en herinrichting van het terrein. Die oplossingen liggen al een tijdje klaar, en zijn al wel eens besproken met de directie. Daardoor is er nu voedingsbodempower om ze mee te nemen in de grote investering."

Produceren van organische basischemicaliën en plastics

Cees van Houwelingen, Regulatory affairs leader

Wat is momenteel de belangrijkste afhankelijkheid van de natuur voor Dow?

“Dat is als we naar onze productielocatie in Terneuzen kijken, de beschikbaarheid van water. Er is minder zoet water beschikbaar en met onze toekomstplannen hebben we meer water nodig. We kijken daarom naar allerlei mogelijke zoetwaterbronnen, van circulair watergebruik tot het aanleggen van een wetland om meer water beschikbaar te maken.”

Hoe kiest Dow haar focus als het gaat om natuurinclusieve maatregelen?

“Dat is in eerste instantie: levert een natuurinclusieve maatregel een mogelijke kostenreductie op? Dat is hoe we in 2015 begonnen zijn met ons valuing nature programma. Het geeft ruimte om maatregelen te nemen zoals fyto-sanering; met 240 populieren een grondwaterverontreiniging zuiveren. Zelf willen we in Terneuzen zoeken naar mogelijkheden iets natuurpositiefs te doen. De natuur levert ons waardevolle diensten, laten we die natuur dan ook wat teruggeven via natuurpositieve maatregelen.”

Welke partners zijn hiervoor belangrijk?

“Dat verschilt per maatregel. Maatregelen op het eigen terrein zijn relatief makkelijk. Het zijn de eigen knoppen waar je aan draait. Dan zijn in eerste instantie vooral collega's belangrijk. Als je aan de slag gaat, merk dat er altijd wel mensen in het bedrijf zijn die ook intrinsiek gemotiveerd zijn om te helpen. We proberen ook dingen die verder gaan dan ons bedrijventerrein en dan is samenwerking vanaf het begin essentieel, met in ons geval bijvoorbeeld de provincie en Staatsbosbeheer.

We moeten bomen herplanten. Dat kunnen we op ons eigen terrein doen, maar het is beter dit te doen op de plek in de regio waar het voor ecologische

plannen het waardevolst is. Daarvoor is dan goedkeuring van de provincie en een bosstrategie nodig. Dat doe je dus samen en kost meer tijd, maar levert uiteindelijk wel meer natuurwaarde op.”

Wat is belangrijk voor de besluitvorming?

“In eerste instantie het verhaal. Het vogeleiland dat we hadden aangelegd had een positief neveneffect. De visdiefjes die eerst overlast verzorgden in de stad, zaten nu op het eiland. Dankbaar lokaal bestuur. Dan krijg je vanzelf vragen van de directie of er niet nog andere maatregelen mogelijk zijn.

Natuurlijk is de businesscase ook belangrijk. Er liggen al een tijd plannen klaar voor een wetland dat water kan opvangen en zuiveren voor gebruik in onze productie. Dat zijn goed doordachte en doorgerekende plannen, maar we wachten nog op het juiste moment. Bijvoorbeeld als we gaan investeren in een waterstoffabriek. Op zo'n moment kan een natuurinclusieve maatregel mogelijk meeliften met de grotere investeringen die gedaan worden.”

Spelen subsidies nog een rol in de besluitvorming?

“Zeker, het idee voor het vogeleiland lag er al een tijd, net zoals nu het wetland plan. Toen kwam de mogelijkheid van een Interreg project langs, waarbinnen we het vogeleiland als case deels konden laten financieren. Het mooie daaraan is dat er ook experts zoals ecologen aan het project werken en het samenwerken met lokale organisaties mogelijk maakt. Dan werk je opeens samen met partijen die anders wel eens tegenover je staan.”

Ontwikkelen en produceren van duurzame industriële coatings en bouwverven.

Joost Broeders, technisch directeur

Wat doet Baril om haar impact en afhankelijkheden in kaart te brengen?

“Een kernwaarde van het bedrijf is om eindige grondstoffen te vervangen voor hernieuwbare grondstoffen en de risico's van de producten die we gebruiken en produceren te verlagen. Daar zijn we altijd al mee bezig. Nieuw voor ons was het uitvoeren van een omgevingscan. Dat was confronterend. We kregen inzicht in hoe het water afloopt bij een stevige regenbui. Plekken waar na een kantelpunt sommige ruimtes snel onder water lopen met grote problemen als gevolg.”

“Als chemie-industrie zijn we veel bezig met materialen en hun interacties. Ik was me er niet bewust van dat wat we doen gerelateerd is aan de natuur, maar dat wordt me steeds duidelijker.”

Wie zijn er voor jullie belangrijk bij het inventariseren en kiezen voor maatregelen?

“Waar ik veel aan heb zijn experts. We gaan nieuwbouwen in Ettenleur. Dat willen we natuurinclusief doen. Dus hebben we een architect in de arm genomen die natuurlijk bouwen in zijn DNA heeft. Tijdens de CoP Natuurinclusieve Chemie ontvingen we interessante tips voor het terrein rond het gebouw. Zodra we ermee aan de slag gaan, gaan we het ook daadwerkelijk inrichten samen met experts. Je kan namelijk met alle goede bedoelingen het verkeerde doen. Bijvoorbeeld met een groene wand: de keuze voor welk groen is essentieel

voor de biodiversiteit die past bij de omgeving van ons bedrijventerrein.”

Wat zijn drempels en kansen om aan de slag te gaan met de maatregelen?

“Dat is ten eerste capaciteit. Net toen ik ermee aan de slag wilde, viel er iemand weg uit mijn team en het duurde een tijd om een nieuw iemand te vinden. Je kan je tijd maar een keer uitgeven. En dat geldt ook voor de investering. We hebben vestigingen in Den Bosch en Etten-Leur. In Etten-Leur gaan we bouwen en kunnen we met dezelfde investering veel meer bereiken dan in Den Bosch. De plannen en ideeën die we hebben wachten nu op het moment dat de bouw daadwerkelijk gaat beginnen. Als er niet al beweging is, is het lastig om iets te veranderen.”

Producent van kweek-, transport en verpakkingssystemen voor de tuinbouw met een sterke focus op duurzaamheid.

Martijn Bruin, Strategy and business development
Desirée De La Fuente – Van Baal, Sustainability Manager

Waar zit voor jullie de belangrijkste impact en afhankelijkheid van de natuur?

“Een groot deel van onze impact vloeit voort uit de grondstoffen die we gebruiken. Deze impact wordt gemaakt door de schakels in de keten vóór ons. Impact is onvermijdelijk maar wij bevragen onze leveranciers uiteraard over hun keuzes. De invloed die wij hierop hebben is echter indirect.

Een ander groot gedeelte waar we impact maken is de hoeveelheid elektriciteit die we gebruiken in ons productieproces. Ondanks dat kunststof (t.o.v. bijv. blik of glas) op relatief lage temperaturen te vormen is, maakt het volume dat wij jaarlijks verwerken toch dat wij een fors elektriciteitsverbruik hebben. We zoeken manieren om onze energie footprint te verkleinen door bijvoorbeeld nieuwe, energiezuinige machines aan te schaffen. Onze fabrieken staan in verschillende regio's en landen, daardoor is het niet mogelijk om zomaar alles te vergroenen. Maar het heeft wel onze focus. Binnenkort schakelen we voor een belangrijk deel van onze behoefte over op groene elektriciteit. Daarmee worden we meer afhankelijk van de natuur en minder van fossiele hulpbronnen. We zijn ons erg bewust van onze plek in de keten en de rol die wij spelen. We hebben een visie op hoe wij positieve impact maken. Een leuk neveneffect hiervan is dat nieuwe medewerkers ons hierop uitdagen en dan voor ons kiezen. Dat zal alleen maar sterker worden als we nog zichtbaarder natuurinclusief worden. Waardevol in deze tijden van schaarste aan gekwalificeerde mensen.”

Hoe kiezen jullie focus voor natuurinclusieve maatregelen?

“Op de circulariteit van onze producten hebben we tamelijk veel invloed. We stellen daarom ook alles in het werk om maximaal gebruik te maken van gerecyclede grondstoffen voor de productie van onze producten. Dit is nu ruim 97% van onze behoefte. Daarnaast is het hoofdaandeel van onze producten

gecertificeerd recyclebaar binnen het afvalstelsel waar ze eindigen. Ook heeft Modiform een eigen recycle-afdeling waar we gebruikte producten van onze klanten omzetten in grondstoffen die we vervolgens weer inzetten in onze eigen fabrieken. Daarnaast ontwikkelen wij nieuwe technieken om onze producten met een zo laag mogelijk gewicht en daarmee de laagst mogelijke footprint te kunnen maken.

Verder experimenteren wij voor onze bloempotten met biologische grondstoffen die in de bodem worden afgebroken en dan als voeding dienen voor de planten. Ook maken we met regelmaat producten die binnen een gesloten keten geschikt zijn gemaakt voor hergebruik. We weten dat deze producten zomaar 10 jaar meegaan.”

Aan welke maatregelen denken jullie?

“We hebben een omgevingsanalyse laten uitvoeren door NL Greenlabel en De Vlinderstichting is langs geweest. Die analyse liet ons zien welke hittestress onze terreinen nu en in de toekomst ondergaan en hoe hoog het water komt bij echt hevige stortregens.

Ons productieproces genereert warmte. In de steeds heter wordende zomers zien we dat de koelcapaciteit zwaarder wordt belast, net als het incasseringsvermogen van onze medewerkers. Daarom hebben we al een paar keer de productiecapaciteit met zo'n 20% afgeschaald. Een groene gevel is daarom een aantrekkelijke investering vanwege het koelende effect ervan, maar ook het aanzicht van het terrein knapt ervan op.

Verder liggen er plannen klaar voor het toepassen van waterdoorlatende bestrating en wat kleinere maatregelen zoals het plaatsen van vleermuiskasten en beplanting die aansluit bij de lokale flora en fauna. Zo kan een wat gedateerd industrieterrein toch fungeren als een groene oase voor mens en dier.”

Recycling en afvalverwerking.

Harrie Boogers, Bouw en Projectmanager

Welke focus heeft RENEWI gekozen en waarom?

“Renewi heeft meerdere locaties in met name de Benelux. Ongeveer 50 in Nederland en 40 in België waarvan een deel eigendom is en een deel gehuurd. Wanneer we op al deze locaties natuurinclusieve maatregelen willen treffen vergt dat een behoorlijke investering. We hebben daarom de focus gelegd op kleine maar concrete maatregelen die we kunnen treffen op eigendomslocaties waar bij voorkeur ook verbouwingsactiviteiten gepland staan. Op langere termijn willen we ook aan de slag met grotere maatregelen, maar dat vraagt samenwerking met andere partijen en dus een langere spanningsboog. Ook is de uitkomst van die trajecten onzeker.”

Aan welke maatregelen moeten we dan denken?

“Binnen Renewi hebben we een projectgroep biodiversiteit opgericht. We hebben een handboek gemaakt voor de locatiemanagers van onze 90 locaties met een overzicht van mogelijke maatregelen. Dat zijn veel kleine ingrepen zoals een groen dak, zonnepanelen, waterdoorlatende bestrating, wadi's en nestkasten. Allemaal maatregelen die we binnen het bedrijf zelf kunnen uitvoeren.”

“Voor concrete natuurinclusieve maatregelen moet je een goed verhaal hebben richting de directie. Wat is de noodzaak? Wat is het voordeel?”

En hoe besluiten jullie wat je daadwerkelijk gaat doen?

“Dat verschilt per situatie. Als het gaat om nieuwbouw dan kan je werken aan

een ideaalplaatje. Dit hebben we bijvoorbeeld gedaan bij ons nieuwe kantoor in Hoogeveen. Het nieuwe kantoor heeft zonnepanelen, het dakwater wordt hergebruikt voor het doorspoelen van de toiletten, de parkeerplaatsen zijn voorzien van open bestrating en er is een wadi voor opvang en infiltratie van hemelwater. De beplanting rondom het kantoor wordt op dit moment nog aangebracht met als doel dat medewerkers dit voorjaar kunnen genieten van een nieuwe lunchplek tussen het groen. Verder willen we ook nestkasten installeren met livestream camera's om de betrokkenheid van de medewerkers bij natuurinclusiviteit te vergroten.

Maatregelen nemen bij bestaande bouw is vaak ingewikkelder. Bijvoorbeeld voor het aanleggen van waterdoorlatende bestrating moet eerst het oude asfalt worden verwijderd en de bodem daaronder geschikt worden gemaakt voor infiltratie. Of wanneer we op een bestaand dak van een gebouw willen voorzien van zonnepanelen of groen dak zal de constructie op draagkracht moeten worden beoordeeld en in de meeste gevallen worden aangepast. Het kan, maar de investering is iets groter dan als je op een nieuwe plek begint. Het verhaal naar de directie over de voordelen ervan moet dan dus ook iets sterker zijn. In ons team biodiversiteit is één iemand verantwoordelijk voor de link met de directie.”

Zetten jullie wel eens een subsidie in?

“Voor de besluitvorming moeten de voordelen opwegen tegen de investering. Wanneer een project groter is dan 20.000 euro wordt het pas interessant om een subsidie aan te vragen. We hebben die drempel, omdat het aanvragen van een subsidie tijd vraagt en de inhuur van een adviseur.

We hebben tot nu toe nog geen gebruik gemaakt van subsidies voor natuurinclusieve projecten omdat deze te klein van omvang waren.”

Beheerder van de buitenruimte en inzamelaar van afval en grondstoffen.

Aiko Klein, manager strategie en ontwikkeling
Maarten Frietema, communicatieadviseur

Hoe kiest ROVA voor natuurinclusieve maatregelen?

“Wat daarin belangrijk is, is dat je als organisatie biodiversiteit belangrijk vindt. Verder is de timing, het momentum van maatregelen belangrijk. Zo werd in 2021 vanuit de ondernemersvereniging van ons bedrijventerrein Hessenpoort gezocht naar een nieuwe locatie voor een bijenstal. ROVA heeft aangeboden deze bijenstal op haar terrein te stallen. ROVA beschikte al over een demonstratietuin en een bijenkast (een eerder afscheidscadeau van interim-directeur). In overleg met de imker (tevens medewerker van ROVA) is afgesproken dat het bijenvolk mocht uitgroeien tot drie kasten. Om te zorgen dat zowel de honingbijen (van de bijentuin) als de wilde bijen (uit onze omgeving) het hele jaar voldoende voedsel hebben, zijn als aanvulling op de vaste planten vroegbloeiende solitaire heesters aangeplant. Daarnaast zijn de berm langs de fietspaden, rondom het terrein van ROVA, doorgezaaid met een wilde-bij-vriendelijk bloemenmengsel.

Deze ervaringen nemen we mee in (her)inrichtingsplannen voor drie van onze locaties. Voor onze locatie in Zwolle (de locatie waar de bijenstal staat) willen we naast de bekende randvoorwaarden en uitgangspunten nadrukkelijk inzetten op het benutten van mogelijkheden voor natuurinclusiviteit.”

Met wie zoekt ROVA samenwerking op?

“Dat doen we bijvoorbeeld met de bedrijven om ons heen vanuit de ondernemersvereniging Hessenpoort. Gezamenlijk hebben we een project ‘Hessenpoort, natuurlijk!’ opgezet. Ook zijn we sinds mei 2021 partner van het Delta-

plan Biodiversiteitsherstel. We denken mee op strategisch niveau en samen met gemeenten ontwikkelen we kennis en best practices voor het verbeteren van de biodiversiteit. Deze kennis en ervaringen delen we met de gemeenten waar we actief zijn in kennissessies en met branchegeenoten in bijvoorbeeld bijeenkomsten voor het [Deltaplan biodiversiteitsherstel](#).

Een voorbeeld is onze ervaring met de beplanting in de tuin rondom het hordinggebouw in Zwolle. Deze is volgens het Griffioen-concept aangelegd, waarbij planten afwisselend in bloei staan. Hierdoor heeft de tuin door de maanden heen een wisselend beeld en is er voor langere periode voedsel voor bijvoorbeeld bijen en insecten.

Andere voorbeelden zijn onze [maaipilots](#), en het creëren van [een goede habitat voor de sleedoornpage](#). Een bedreigde vlindersoort. Voor dit project werken we nauw samen met ecologen en andere experts van de gemeente en van de Vlinderstichting.”